

Motion till riksdagen

1988/89:Bo13

av Agne Hansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1988/89:139 om
godtagande av byggprodukter som godkända i
annat nordiskt land

Inledning

I prop 1988/89:139 föreslås bl.a. att byggnadsnämnderna vid sin granskning — med vissa undantag — skall godta byggprodukter som godkända av behörigt organ i något annat nordiskt land enligt samma grunder som produkter, vilka frivilligt tygodkända eller tillverkningskontrollerats i Sverige. Förslaget skall enligt föredraganden ses mot bakgrund av den överhettade byggmarknad som råder i Sverige.

Från centerpartiets sida ser vi positivt på åtgärder som syftar till att öka konkurrensen inom byggmarknaden i syfte att få en dämpning av prisutvecklingen inom byggsektorn. Vi vill dock understryka att den i dagsläget överhettade byggmarknaden är en följd av den koncentrationspolitik som förts. Denna politik har medfört större centralisering av befolkning och näringsliv till några få regioner.

Koncentrationsutvecklingen efter regeringsskiftet 1982 har inneburit att problemen på bostadsmarknaden efterhand har förvärrats alltmer. Bristen på bostäder har ökat kraftigt. Den är inte längre ett problem enbart för storstadsområdena, även om bristen är mest markerad där. I framförallt de mest expansiva regionerna har bostadsbyggandet fått stå tillbaka för ett kraftigt ökat arbetsplatsbyggande, vilket förstärkt överhettningen på byggmarknaden i dessa regioner och därmed drivit upp priserna.

Centerns syn

Centern utgår från en helhetssyn på bostadspolitiken som omfattar alla. Den grundläggande målsättningen för bostadspolitiken måste enligt vår uppfattning vara att skapa förutsättningar för att alla skall kunna få en bostad till rimlig kostnad i en god miljö. Samhälls- och bebyggelseplaneringen måste ske på ett sådant sätt att närhet skapas mellan boende, arbete och service.

En avgörande förutsättning för att problemen på byggmarknaden skall kunna lösas är således en offensiv närings- och regionalpolitik utifrån en decentralistisk grundsyn. De åtgärder som vidtas inom bygg- och bostadsmarknaden måste anpassas efter målsättningen att skapa balans mellan och inom regioner. Parallellt därmed måste bostadspolitiken syfta till att lösa de bostadsbehov som koncentrationen redan framtvingat.

Det är enligt vår mening nödvändigt att bostadspolitiken måste präglas av enkelhet och långsiktighet i de åtgärder som vidtas. Såväl aktörerna på bostadsmarknaden som de boende måste kunna planera sitt boende på sikt och veta vilka regler som skall gälla under överskådlig tid. De bostadspolitiska besluten måste utformas så att marknadens aktörer får klara riktlinjer för sitt agerande och signaler att man i fri och öppen konkurrens skall arbeta för kvalitativt bra bostäder till en rimlig kostnad. En grundläggande orsak till prisutvecklingen på byggmarknaden är den ryckighet som präglade den förda politiken på bostadsområdet sedan 1982. Detta bör ges regeringens till känna.

Byggmarknadens struktur

I propositionen framhåller föredraganden att läget på den svenska byggmarknaden kännetecknas av en högt uppdriven efterfrågan, fullt kapacitetsutnyttjande och en uttalad brist på produktionsresurser. Prisstegringen har varit kraftig, speciellt under den senaste tiden.

Föredraganden konstaterar vidare att marknaden för byggmaterial vanligen kännetecknas av ett litet antal konkurrerande företag inom varje varugrupp. "Marknadsformen betecknas vanligen som oligopol."

En viktig del av insatserna för att dämpa prisutvecklingen på byggmarknaden måste enligt vår mening vara att stimulera småföretagsamheten inom byggmaterialmarknaden i syfte att motverka denna oligopolsituation. Det måste skapas förutsättningar så att många, små, aktörer kan verka under samma villkor som de större aktörerna på byggmarknaden. En mer differentierad företagsstruktur inom detta område är av stor betydelse för att prisökningstakten skall kunna nedbringas.

Från centerpartiets sida har vi i en följd av motioner kritiserat utvecklingen mot att ett fåtal stora företag får en alltmer dominerande roll inom näringslivet genom fusioner och uppköp av mindre företag. Utvecklingen inom byggbranschen är ett belysande exempel på detta.

Centerpartiet har i annat sammanhang krävt betydande insatser för att såväl stimulera nyföretagande som att förbättra förutsättningarna för befintlig företagsamhet bl.a. genom sänkning av socialförsäkringsavgifter och skattelättnader.

Ett genomförande av centerns förslag skulle ge bättre förutsättningar för småföretagande och skapa utrymme för en mångfald aktörer på byggmarknaden. En mer differentierad företagsstruktur och en ökad konkurrens skulle medverka till att prisutvecklingen på byggmaterialområdet dämpades.

Det är enligt vår mening avgörande för den framtida prisutvecklingen på byggmaterialområdet att koncentrationen inom byggbranschen stoppas och fri konkurrens och flexibilitet främjas. Detta innebär enligt vår mening krav på stimulanser för såväl nyföretagande som befintlig företagsamhet, bl.a. genom sänkta socialförsäkringsavgifter och skattefrihet för i företag arbetande kapital.

Vidare bör möjligheter öppnas för företag, som riskerar att bli uppköpta, att själva under begränsad tid få köpa upp egna aktier. Konkurrenslagstift-

ningen bör även ses över i syfte att främja en friare konkurrens. Näringsfrihetsombudsmannen (NO) och statens pris- och konkurrensverk (SPK) bör få i uppdrag att specialgranska koncentrationen inom byggbranschen och redovisa på vilket sätt den har påverkat bostads- och kostnadsutvecklingen och den fria konkurrensen inom byggsektorn. Slutligen bör vid den kommande reformeringen av skattelagstiftningen beaktas vikten av att de nuvarande skattefördelarna vid fusioner begränsas.

Vi vill i detta sammanhang understryka vikten av att åtgärder för att upprätthålla en differentierad företagsstruktur på byggmarknaden vidtas. I annat fall riskerar den nuvarande koncentrationsutvecklingen leda till att en likartad "oligopolsituation" på byggmarknaden som för närvarande finns i Sverige uppstår i hela Norden. Detta bör ges regeringen till känna.

Miljö och kvalitet

I propositionen konstateras vidare vikten av att det nuvarande överhettade läget på byggmarknaden och möjligheterna att få utnyttja byggprodukter, som godkänts i annat land, inte får legitimera att framtida kvalitets- och miljöproblem byggs in i det svenska samhället.

I vår partimotion om bostadspolitikens inriktning till innevarande riksmöte framhöll vi bl.a. att i en social bostadspolitik är insatser för att komma till rätta med brister i både den yttre och inre boendemiljön centrala. Vi konstaterade vidare att en sådan politik måste innefatta både åtgärder som förhindrar att nya boendemiljöproblem uppstår och åtgärder som är förebyggande. Vi underströk nödvändigheten av att i planeringen av byggandet föra in ökade kvalitets- och miljökrav. I annat fall kommer den förda koncentrationspolitiken att leda till att kvantitet sätts framför kvalitet med fortsatt dåliga boendemiljöer och en orimlig boendesituation för alltfler människor i vårt land.

Bomiljölag

Enligt vår mening riskerar den nu pågående koncentrationsutvecklingen med dess ojämnt fördelade tillgång på bostäder över landet och den akuta brist på bostäder, som denna medför i t.ex. storstadsområdena, att innebära att kraven på en god inre och yttre bomiljö eftersätts. Det är därför angeläget att kvalitetsaspekterna kring byggande och boende särskilt beaktas. I vår partimotion krävde vi mot denna bakgrund att frågan om att samla den lagstiftning som skall garantera en bra boendemiljö i en särskild bomiljölag skulle övervägas.

VDN-märkning av bostäder

Det föreliggande förslaget i propositionen kan medföra att den rådande situationen med snabbt ökande byggkostnader lockar till ett billigt materialval som är bristfälligt i fråga om hållfasthet och kvalitet. Nya material, som inte har hunnit testas, kan medföra hälsorisker, låg slitstyrka och höga boendekostnader. Det var bl.a. mot denna bakgrund vi föreslog att VDN-

märkning av bostäder införes. En sådan VDN-märkning skulle omfatta bostadens totala kvalitet, bl.a. kvaliteten på byggmaterial. Vi kvarstår vid denna uppfattning.

Mot. 1988/89
Bo13

Myndighetsgranskningen av byggmaterial

De svenska bestämmelserna för tygodkännandeverksamheten bygger på att plan- och bostadsverket genom sin granskning och utfärdande av tygodkännandebevis ger ett bindande förhandsuttalande att en viss produkt uppfyller byggnadslagstiftningens krav. Byggnadsnämnden prövar däref- ter endast om förutsättningar och villkor i åberopade tygodkännandebe- vis och tillhörande handlingar är uppfyllda under aktuella förhållanden. Ett tygodkännande innebär således för byggherren att han vet att materia- let kommer att accepteras av byggnadsnämnden.

Propositionens förslag innebär att byggprodukter som godkänts av ett behörigt organ i annat nordiskt land likställs med produkter som frivilligt tygodkänts eller tillverkningskontrollerats i Sverige. I praktiken sker allt tygodkännande för närvarande på frivillig grund.

Vi förutsätter att det organ som ansvarar för tygodkännandet i annat nordiskt land är ett opartiskt organ motsvarande plan- och bostadsverket. Det är vidare väsentligt att byggnadsnämndens granskning av nya material blir mer aktiv både i syfte att stärka kontrollen av använt material och inhämta kunskap om vilka effekter beslutet att främja importen av byggma- terial får. Vi vill i detta sammanhang understryka vikten av att regeringen på lämpligt sätt återkommer till riksdagen med en redovisning av förslagets följder för vilka material som utnyttjas och vilken kvalitet det bedöms ha. Detta bör ges regeringen till känna.

Förslagets giltighetstid

Vi vill från centerpartiets sida understryka att vi ser positivt på åtgärder som avser att stärka det nordiska samarbetet och industrins möjligheter att verka över hela den nordiska marknaden. Det är därför nödvändigt att de strä- vanden som nu pågår till ett mer integrerat samarbete över nationsgränser- na inte motverkar möjligheterna för byggindustrin i de nordiska länderna att verka på lika villkor i hela Norden. Mot denna bakgrund kan det finnas skäl att giltighetstiden för de i propositionen föreslagna åtgärderna begrän- sas t o m 1990 års utgång, då en prövning bör ske om en eventuell förläng- ning bör ske med hänsyn till hur denna fråga hanterats i de olika nordiska länderna. Detta bör ges regeringen till känna.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförs hemställas

1. att riksdagen med anledning av vad som anförs i prop 1988/ 89:139 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om sambanden mellan bostadspolitikens inrikt-

ning, byggmarknadens struktur och prisutvecklingen på byggmaterialmarknaden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av fri konkurrens och ökad flexibilitet inom byggmaterialmarknaden samt hos regeringen begär förslag till åtgärder i syfte att dämpa kostnadsutvecklingen inom byggbranschen i enlighet med vad som anförs i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av att miljö- och kvalitetsaspekter inte eftersätts vid ett frisläppande av importen av byggmaterial som godkänts i annat nordiskt land i enlighet med vad som anförs i motionen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av VDN-märkning av bostäder,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om formerna för myndighetsgranskningen av byggmaterial,

6. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av vilka effekter ett frisläppande av importen av byggprodukter från andra nordiska länder får för prisutveckling och kvalitet på byggmaterialmarknaden i enlighet med vad som anförs i motionen,

7. att riksdagen med avslag på prop 1988/89:139 i denna del föreskriver att skyldigheten för byggnadsnämnderna att godta byggprodukter som importerats från annat nordiskt land skall gälla intill utgången av år 1990 och i prop 1988/89:139 föreslagen lydelse av 8 kap 29 a § i plan- och bygglagen ändras i enlighet härmed.

Stockholm den 18 april 1989

Agne Hansson (c)

Rune Thorén (c)

Ivar Franzén (c)

Stina Gustavsson (c)

Birger Andersson (c)

Elving Andersson (c)

